

Kovas 1918 m.

№ 3 (73).

ATETTY

Turinys.

I. X Y.: Nebukim siaurapročiai	65
II. X.: Idealai ir žmonės	67
III. K. BIZAUSKAS: Raštijos bei literatūros teorija	69
IV. L. DONIS: Miško Karalius (Eilės)	80
V. ST. TAUTIETIS: Kaip pasakoje	81
IV. ST. TAUTIETIS: Tremtinio ilgėsis	87
VII. — Iš mokyklų gyvenimo	89
VIII. — Bibliografija	92
IX. — Kalbos dalykai	95
X. — Redakcijos atsakai	95

Antru atveju spausdinama Lietuvos jaunimui maldaknygė

MELSKIMĖS

Sustatė Prelatas A. Dambrauskas

Įvairiomis kainomis, pagal aptaiso.

Užsisakant meldžiama aiškiai pažymėti, kiek egzempliorių tos maldaknygės norima imti merginoms ir kiek vaikinams.

Šv. Kazimiero Draugijos knygyno vedėjas
A. Kniukšta.

Kas ir iš „Ateities“ redakcijos paskolinęs
1912 m. „Ateities“ kompleta
meldžiame jį sugražinti arba bent atsiliepti.

Nebukim siaurapročiai.

Yra latynų patarlė: *festina lente*—nebuk pergreitas. Joje esama daug tiesos, prityrimu patikrintos. Kas gi pav. nežino, jog atliekant koki mechaniską darbą, per didelį ~~pas~~kubį neretai pats daromasai daiktas sugadinama. O dar dažniau atsitinka tai, kuomet perdaug skubinamasi protiškai darbuotis. Pav. juo skubiniau esti atliekami mokinių rašto darbeliai, juo daugiau juose pasitaiko klaidų, juo greičiau kas sakosi pamoką išmokęs, juo greičiau ją ir užmirš. Šiuose ir panašiuose atsikimnose jaunimas, o ypač moksleivija, turētu laiks nuo laiko atsiminti aną seną patarlę—*festina lente*. Vadinasi—nebuk apsileidėlis atlikuonis, skubinkis, bet ramiai, palengvėl, negalvatrukčiais... Nesiskubink budamas jaunas viską susyk sužinoti, viso ko paragauti, viską vienais metais pergyventi, o ypač išgirdęs koki gražiai skambanti naują obalsį, darytis iš jo visam amžiui pasaulėžvalgą. Jei kur, tai čia kuolabiausiai reiktu buti atsargiems ir nesiskubinti senus įsitikrinimus metus naujų neapgalvojus griebtis.

Deja, jaunimo gyvenime yra tai vienà iš dažniausiai pasitaikomų pagundų. „Nauja pasaulėžvalga“ — šis obalsis daug į ką daro įspūdžio ir nevienam trumpu laiku sugeba apsukti galvą. Naujumas kam gi nemalonus, o „pasaulėžvalga“, juk tai bendras atsakymas į visus svarbiausius gyvenimo klausimus!

Aiškus dalykas, jog rimtas ir tikrai protą ir sąžinę patenkinas šių klausimų išrišimas, yra nelengvas darbas; jis paprastai esti ištiso gyvenimo ir ilgo sunkaus galvojimo vaisius. Bet, deja, apie tai dažnai užmirštama, ypač mūsų laikais, kur viskas žaibo greitumu bėga, sukasi, kur žmogus

netur laiko nei atskvėpti, o jau rimtai pagalvoti nei to tiek. Čia tai ir išeina aikštėn kenksmingumas perdidelio paskubio, kurio dėka naujos pasaulėžvalgos dygsta nun kaip grybai po lietaus. Visos jos greitai užgimusios, greitai ir sensta, užleisdamos vietą naujoms, kurių likimas esti toks pats, kaip ir pirmųjų. Ir nenuostabu, nes visos jos paprastai buna žemutės, siauručiukės, vienašališkos, viską vienu koku principu pasaulio esybę beaiškinančios.

Iš ko pasaulis yr sudarytas? Gi iš materijos. Vadinas — nėra Dievo, nėra dvasios, nėra sąžinės, dorybės, viskas visiems leista — tai viena iš pirmiausių „naujų“ pasaulėžvalgų. Nuo materijos — ji vadinas materialistiška. Greta jos randas ir kita šiai priešinga, tvirtinanti, kad pasaulis yr sudarytas ne iš pasivios, inertės materijos atomų bet iš aktyvių nuolat veikiančių jėgų — tai dinamizmas. Bet iš kur imasi tos jėgos? klausia tretis ir atsako. Gi iš Dievo, nes vis kas yr pasauly, tai nekas kita, tik tikri paviršutiniai Dievo apsireiškimai. Trumpai sakant Dievas, yra visu kuo ir viskas yra Dievas — ši pridariusi daug triukšmo XIX amžiuje pasaulėžvalga vadinas panteizmas. Ko vertas šis pasaulis? klausia ketvirtis ir atsako, kad jis niekam nevertas, kad jame viskas bloga — tai turis nemaž šalininkų — pesimizmas. Ar tai tiesa? Ne, šis pasaulis yra pats geriausias koks tik gali būti, atsako optimizmo pasekėjai. Panašių įvairių — „izmų“ galima butu išskaityti čia ir daugiau, bet mūsų tikslui, tariamės, užteks ir tų kelių. Jie puikiai charakterizuoja „naujų“ pasaulėžvalgų bendrą ypatybę — jų siaurumą bei vienašališkumą, kurio dėka vienu koku daiktu imama aiškinti viskas. Ar pasauly esama materijos, jėgų, blogumų, gerumų, ar yra Dievas? Kur bus ne buvę, yra — ir tame tos įvairios, pasaulėžvalgos neklysta. Klysti jos pradeda tik tuomet, kuomet ima sakyti, kad pasauly viskas yra materija, arba viskas jėga, ar viskas Dievas, ar viskas gera, ar viskas bloga ir t.t., nes to nieku gyvu jos negali išrodyti.

Ir netik pasaulio aiškinime sutinkame tokių siaurų vienašališkų pasaulėžvalgų; netruksta panašių pažiūrų ir kituose klausimuose. Pav. klausiant, kokios buvo šio karo priežastis, vieni, kaip šit tikintys krikščionys atsako, kad tai esanti Dievo bausmė už žmonių nuodėmės, kiti, k. š.

politikai, kad ši karą, yr iššaukę politiškai bei ekonomiškai didžiųjų Europos valstijų antagonizmai, tretį k. š. p. Vyduanas (Liet. Aide 30 n-jė), šio karo priežastį mato vien žmonijos „nežmoniškume“ ir todėl busimos kultūros pamatan pataria dėti vien tyrąjį „žmoniškumą“. Ir šiose pažiurose dėl buvimo tiesos yra, bet deja ta tiesa čia yra toli gražu nevisa, nepilna, vienašališka, siauručiukė. Mąstanti moksleivija turi tai iš anksto atmintin įsidėti ir nesidnot suvilioti tokiomis siauromis pažiūromis bei pasaulėžvalgomis. Tiesa, kaip ir pats gyvenimas, yra kur kas painesnis dalykas negu daug kam net ir iš suaugusių atrodo. Tiesai pilnai pažinti neužtenka vieno paviršutinio žvilgtterėjimo, čia reikia ilgo ir ištvermingo galvojimo, mąstymo, tyrinėjimo. Greiti apibendrinimai, skubotos išvados veda dažniausiai prie klaidos. Kaip vienu vaistu negalima visų ligų išgydyti, taip pat ir vienu principu negalima visoko išaiškinti. Tiesa, kaip auksas žemėj, giliai gludi, jos paviršiuje nerasi. Taigi ir patartumėm „Ateities“ skaitytojams neužmiršti šių gražių gr. Al. Tolstojaus eilių:

Ach, ty goj esi, pravda matuška,
Velika ty pravda, široko stois,
Neobjechat' tebia krugom vo sto liet,
Pasmotriet na tiebia, šapka valitsia.

X. Y.

Idealai ir žmonės*).

Šventieji ir karžygiai yra žmonijos vadovai. Istorijos kryžkelėse stovi jie viršijančioje didybėje ir rodo kelią į būsimuosius laikus. Pasekėjų jiems niekuomet netrūksta. Nes visuomet ir visur randasi žmonių, kurie pilni troškimo, bet gi kuriems trūksta tikslų aiškumo, kurie neįstengia sukelti savyje tikėjimo pasisekimu, ir pakreipti valios jėgas tvirtai pasiryžti.

*) Sekta E. Schulte, Ideale und Menschen rinkinėlyje: *Franziskus Den Akademikern im Felde gewidmet von Deutschen Franziskanern*. Herausgegeben durch das Sekretariat Sozialer Studentenarbeit. Volksvereins Verlag, M. Gladbach, 1917.

Todel J. G. Fichte klausiman, kokie žmonės veda tautą pirmyn, teisingai atsako žodžiais: „Tai religijos žmonės ir karžygiai“. Jie veikia ir kovoja visu atsidėjimu ir tvirtu tikėjimu dėl savo idealų ir turi karžygiškos drąsos stoti priešais laiko srovių prietarus ir paprastos minios jausmus.

Bet jų tikslai nevienodi. Karžygiai dirba žemiškai garbei ir esti vadovais tautinėn didybėn. Šventieji gi, kovoja dėl augštesnių sielos gėrybių: —dėl doros bei tikybės, ir esti vadais prie Dievo. Juose pirm visa keliamas viso žmogaus ir viso gyvenimo heroizmas; nes jų tikslas šiame gyvenime tik netobulai pasiekiamas; pilnas jo pasisiekimas matyti tik anapus karsto. Ko jie siekia, tai pagrinde patsai Dievas, kurio tobulybė jiems yra kaipo paveikslas pastangų dorybėn. Jų gyvenimas nori būti panašus į Dievą. Todel neregimi ir dvasiški dalykai niekur nepasirodo taip aiškiai, kaip žmoguje, kuris savo pastangomis ir Dievo malone daro save Augščiausiojo paveikslu. Jis virsta regimu išrodymu žmogaus idealo, kokį Dievas nubrėžė, ir tverybiškai sieloje veikiančios malonės. Šventajame mes regime kaip atrodo tie, kurie prie Dievo stovi; šventasis tai dangaus pasiuntinys, kuriame šviečia Dievo ypatybės. Tuo jis yra taipogi vadovas sielų prie augštesnių doros idealų. Jis yra kaip žibintuvas, rodantis tamsumoje teisingą kelią.

Kiekvienas judėjimas įgauna vertybę ir ypatingumą savo tikslais. Juo augštesni siekimai, prie kurių žmogus stengiasi, juo didesniu patampa jis pats. Jis toks didis, kaip jie, toks didis kaip kova, kurią jis dėl jų turi vesti. Todel šventieji yra tikrai didi, nes jie tarnauja augščiausiems tikslams. Bet visiškai pasiduoti augštam idealui begalo brangiai kainuoja.

Šventasis privalo turėti tvirtą pasitikėjimą geru, kuriam jis tarnauja, tvirtą pasitikėjimą, kad tai gali būti vykinama gyvenime. Jis ne privalo abėjoti, ne privalo baugintis ir svyruoti, nes jei kitaip tai jis negali žengti per prieštaravimo ir sunkenybių bangas. Idealas jo neparemtų, jei jis juo netikėtų. Bet jei jis juo pasitiki, jo širdin neįeina jokios abėjonės, kad ir jis mirties šešelyje žingsniuotų. Idealas savo dangiška jiega jį palaiko.

Todel šventojo heroizmui tolimas visokis svyravimas. Tikėjimas virsta valios jiega ir darbu. Mąstymas, elgimosi, kėsmas liusosi nuo visokio susnudimo. Beatodairis rimtumas ir antgamtinių jiegų apstumas spaudžia jį prie jo tikslo. Jis nežino jokio „taip“ ir „ne“ su atsarga, o tiktai atvirai stovi frontu be šoninių priedangų. Tai, ko jis nori, nori jis išvisa, ne tiktai tarp kita, tarp daugel kita.

Savo idealui jis ištikimai pasidavęs. Šventieji ištikimiausi žmonės. Jie nesižvalgo bailiai atgal, bet tik augstyn. Jie nededa rankos ant arklo idant išvarius kelias vagas, paskui, pavargus, likusią dirvą palikti pudimuoti. Pasisukimus atgal jie karčiai apgailestautų, kaipo ydas. Jų padarytasis atskirimas Dievo nuo pasaulio, kuno nuo dvasios neatšaukiamas. Jų gyvenimas laikosi amžinybių, kurios skirtinos dangaus augštybe ir pragaro gilybe.

Amžini mastai visuomet sutveria nesviruojamą ištikimybę. Kiekvienas pasitikėjimas reikalingas atsisakymo. Del to šventieji yra taip pat aukos karžygiai. Žemiškajame gyvenime kentėjimo dėsnyis reikalauja taip ar kitaip nusistatyti. Šio nusistatymo budas skiria žmonių dvasią, čia aiškiai pasirodo vergai ir liuosieji. Šventasis nepasilieka nekliudytas, bet liuosas visuose sunkenybėse. Jis aukoja savo tikslui gyvastį ir liuosybę, darbą ir sveikatą. Jam gyvenimas nebereikalingas, bet tiktai idealas gero, per kurį jis su Dievu rišasi. Šventieji turi pasitikėjimą savo bendražmogių ir randa pasekėjų. Nes juose mato apčiuopiamą idealo tikrybę, jo galybę gyvenimui plėtoti. Jie yra Dievo ištikimieji, kuriuose matyti Dievo galybės. Todėl jų veikimas dažnai išsiplėčia toli už tautų ir laiko ribų, patapdamas amžinu pavyzdžiu visiems visų žemės tautų laikams.

X.

K. BIZAUSKAS.

Raštijos bei literatūros teorija.

(T a s a).

D. Kitos stiliaus ypatybės.

§ 44. Poetiškos kalbos privalumai.

Taisyklingumas, aiškumas, griežtumas ir grynumas — tai tokios ypatybės, kurias privalo turėti kiekvieno rašytojo stilius, nesižvelgiant į kalbos formą, ar būtų ji prozaiška, poetiška, ar nutrauktoji, perijodiška ir maišyta.

Grynai prozaiškojė kalbos formoje stilistika nestato kitokių reikalavimų rašytojo stiliui. Ne taip buna su poetiška minčių reiškimo forma.

Svarbioji poetiškos minčių reiškimo formos ypatybė yra vaizdingumas, t. y., vartojimas tokių žodžių ir išsireiškimų, kurie skaitytojo vaidentuvėje sukelia tikrą išivaizdinimą arba gyvą dalykų, nuotikių, įvyksnių, veikimų vaizdą. Vienok vaizdingumas labai dažnai atsitinka ir prozaiškuose veikaluose (dailės aprašymuose, papasakojimuose, prakalbose).

Be to dar poetiški veikalai stato sau tikslą atsiliiepti į žmonių jausmus, poezija stengiasi sugriaudenti sielą. Toji ypatybė vadinasi emocijingumu, graudingumu. Bet prie to tikslo siekia ne vien poezijos veikalai, bet ir prozaiški raštai, ypač prakalbos, kurių tikslas tuo ar kitoku būdu paveikti į skaitytojus, arba klausytojus.

Iš to, kas pasakyta, aiškėja, kad stiliaus vaizdingumas ir graudingumas vyrauja poezijos veikaluose, bet kartais atsitinka ir prozoje.

§ 45. Stiliaus vaizdingumas.

Vaizdinga kalba vadiname tokią, kuri ne vien suprantama protui, bet sujudina vaidentuvę, versdama mus išivaizdinti dalykus tokiais, tokie jie yra tikrybėje, tarytum, pajustumėm juos savo jausmais.

Kalba turi žodžių, kurie įvairiais būdais veikia ir į vaidentuvę ir į protą. Nuo tų žodžių parinkimo ir pareina kalbos vaizdingumas. Vienok vaizdingumo laipsniai buna įvairūs. Tai jaučia ir rašytojas.

Žodžiai: įstatas, žmonija, ištikimumas, kantrumas, priešgynumas, nauda, žygis, prigulėti, visas, mano, vienatinis — visai nesukelia vaizdingumo, jie kalba tik į protą. Žodis „augalas“, nors ir ima savo turinį iš viršujo, materijalio pasaulio, bet per daug bendras, atitrauktas, kad teiktu vaizdą. Tuo tarpu žodis „beržas“ jau sukelia mummyse vaizdą medžio — baltu liemeniu; žodis „berželis“ dar vaizdingesnis — plonu liemeniu, jaunais, švelniais, kvapniais lapais. Tokį skirtumą rasime ir judėjimo žodžiuose. Iš

žodžių: atvykti, atbėgti, įtrukti, įsirioglinti—pirmas visai nevaizdingas, likusieji įvairaus vaizdingumo laipsniai.

Pasakyti—„kelias eina į X“—reiškia išsitariti suprantamai, bet pasakyti „kelias klojasi, vingiuojasi“—tai jau ir jaučiama vaizdingumo žymė,

Dailiosios raštijos rašytojo užduotimi ir yra, skaitytoją perkelti į aprašomasias apystovas; tai pasiekama dažnai mažų smulkmenų pagalba, jeigu tik jos atsako šiems reikalavimams:

1. jeigu jos tikrai vaizdžios, t. y., lengvai ir gyvai įsivaizdinamos,

2. jeigu jos gerai žinomos skaitytojui,

3. jeigu kalba turi žodžių, reikalingų nudavimui.

§ 46. Stiliaus graudingumas.

Mūsų kalba gali daryti įtakos ne vien į protą ir vaidetuve, bet išreiškia ir sukelia emocijas—jausmus, upus, sielos virpėjimus. Tokią kalbos ypatybę pavadiname graudingumu, emocijingu. Todel ir mūsų stilius gali turėti tą ypatybę.

Tikrai emocijinė yra toki kalba, kuri ne tiek atveria skaitytojui autoriaus sielos stovį, kiek verčia patį skaitytoją pergyventi jį, tarytum, užsikrėsti juo. Kuomet mes patys pergyvename autoriaus upo atmainas, jausmo virpėjimus, tuomet ir stilius bus emocijinis. Kaip vaizdi kalba perkelia mus į kitokias „apystovas“, taip emocijinė kalba perkelia mus į kitokius sielos stovius, neturinčius tiesioginių santykių su mūsų pačių gyvenimu. Emocijine kalba istengiamo palytėti kitų žmonių sielą, sujudinti ją, džiuginti, prajuokinti, virkdinti ir veikti į valią.

Įrankiais tam tikslui pasiekti, t. y., kad mūsų kalba būtų emocijinė, tarnauja:

1. tam-tikri žodžiai ir išsireiškimai,

2. ypatingumai kalbos sudėtyje, t. y., sakinių ir žodžių paskirstyme.

Kalba turi įvairių žodžių jausmams ir upams: liudėsiui, pykėsiui, meilei, pasipiktinimui, pavydui ir t. t. reikšti. Ypač daug reiškia švelninančios galunės. Lietuvių kalboje

jų yra didelė gausybė: joki kita kalba neturi tiek mažinimo ir švelninimo būdų ir galinių. Musų liaudies tveryba kupina švelnumo. Užtenka paimti kad ir šita dainelė:

Aš vargdienėlė,
Aš siratėlė!
Papratus vargti
Vargų dienele;
Kad aš turečiau nors motynėlę
Užtarejėlę!
Jau senai guli
Augštam kalnelyj.
Ant jos kapelio
Rutų raselė
Taip gražiai šviečia
Kaip sidabrėlis..

Toliau, sielos sujudimas reiškiamas ir gerai perduodamas klausytojui ar skatytojui.

a) ypatingu nepaprastu žodžių ir frazių sujungimu,

b) ypatingu kalbos sudėjimu ir žodžių sujungimu.

Zinome juk, kad žmogus sugriaudintas, įsikarščiavęs kitaip dėsto žodžius, negu kad ramus budamas: dažnai neužbaigia kalbos, išleidžia ir kartoja žodžius.

Paimkime kad ir tokį paprasčiausį pavyzdį: labiau emocijiniai yra tarti—„pasigailėk tėvo, motynos“—negu kad—„pasigailėk tėvo ir motynos“.

§ 47. Santykis tarp vaizdingumo ir graudingumo.

Nors vaizdingumas ir graudingumas dvi įvairi kalbos ypatybės, vienok dažniausiai juodu buna kartu, ar bent palaiko vienas kitą. Kai-kada graudingumas dar vaizdžiau dalyką perstato, ir, atbulai, kad vaizdingumas jau pats per save graudena. Tad vaizdingumas ir graudingumas pinasi tarp savęs, ir kartais buna sunku atskirti vienas nuo kito.

Mums dabar tenka kalbėti apie įvairiausius kalbos budus, kurie kartu suteikia stiliui ir vaizdingumą ir graudingumą. Tais tai budais ir yra vartojimas:

1. epitetų,
2. palyginimų,
3. tropų
- ir 4. figurų.

Vienok reikia atsiminti, kad epitetai, tropos, figūros apsireiškia kalboje savaime, išsaukti gyvos vaidentuvės, ispuodžių, jėgos ir jausmų gilybės. Be šitų sąlygų mes nieko nepasieksime, nors ir kažin kaip kaišytumėm kalbą vaiždžiais išsireiškimais, ir tik suteiktumėm kalbai labai nemalonų pasiputimą, nenaturalumą.

§ 48. Epitetai.

Epitetai yra vienas geriausių būdų padidinti kalbos vaizdingumui ir graudingumui, Plačiai imant epitetais galima pavadinti visus gramatiškus pažyminius ir priedėlius. Vienok griežčiau imant, epitetas yra tai žodis, arba keli žodžiai, prikergti prie daikto, kad pakėlus to daikto vaizdingumą, pabrėžus vieną, šiam kartui svarbesnę ypatybę, kurion norima atkreipti skaitytojų dėmesį. Tokie epitetai vadinasi pagražinančias (epiteton ornans). Epitetais gali būti ne vien budvardžiai, bet ir prieveiksmiai ir daiktavardžiai su budvardžiais ir be jų. Pavyzdžiai:

1. Tik dangaus
Negęsta akys sidabrinės. Maironis.
2. Išvysi ten dangišką šviesią gražybę,
Kaip maudos nuraudus tarp vilnių blaivių. Maironis.
3. Gražu, kada teka aušrelė raudona. L. Gira.
4. Mano sesutėlė—gudi svajonėlė,
Gudi, gaili svajonėlė—dainelės dukrelė. L. Gira.
5. Girios tamsios, jus galingos!
Kur išnykote plačiosios?
Dienos praeities garsingos?
Kur pradingote brangiosios? Maironis.
6. Ant krutinės: begalinės.
Nesuprantamos, jausmingos
Slenka mintys paskutinės.
Slenka, spaudžia rupestingos. Maironis.
7. Pilkas debesėlis plaukia
Per dangaus gelmes,
Į slaptinę žydą toli—
Į šiltas žemes.
Ten jis savo lengvą našta
Maloniai pames
Į plačių Juodųjų jurių
Mėlynas gelmes. M. Vaitkus.

Ypač liaudies tveryboje yra daug epitetų. Ten pastebėta, kad kai kurie žodžiai turi visuomet tuos pačius epitetus. Tai yra taip vadinami nuolatiniai epite-

tai. Pvzd., bernelis-dobilėlis, sakalėlis, bijunėlis, mergelė-
lelijėlė, gegužėlė, širdelėlė; motyna-baltoji matušėlė, garbu-
nėlė; tėvas-baltasis tėtūšėlis, sengalvėlis; žirgelis-juodberė-
lis; rutų vainikėlis-žaliukėlis; jurė marelė ir t. t. ir t. t.
Pastebėtina, kad epitetai dažniausiai turi galunesė-lė, -užis,
-elis. Tie suminkštinimo sufiksai priduoja mūsų liaudies
dainoms meilumo žymę ir, dailiai graudendami, pagauna au-
sį mandagumu.

§ 49. Palyginimai.

Palyginimas yra tai sugretinimas vieno dalyko su ki-
tu, panašiu jam kokiame-nors viename bruože, tuo tikslu,
kad sužadinus vaidentuvėje aiškesnį ir gyvesnį supratimą
apie dalyką. Palyginimu mes nesuliejame vaidentuvėjelygina-
mųjų dalykų vienan vaizdan, vienan išpuodin, mes juos ski-
riame ir tik sugretiname, t. y., žvelgiame į juos kad ir vie-
nu laiku, bet atskirai.

Palyginimas visuomet susideda iš dviejų dalių, nes
juk mes sulyginame ką-nors su ku o-nors.

Palyginimų griebiamies kasdieninėje savo kalboje,
kuomet reikia paaiškinti, vaiždžiai išdėstyti ką-nors, kas
sunku tiesioginiai aprašyti.

Gali atsitikti, kad palyginimui išrenkama dalykas,
neturtingas nė vaizdumo, nė graudingumo atžvilgiu, t. y.,
silpnai veikiantis ir į vaidentuvę ir į jausmą. Tuomet paly-
ginimas bus nevykęs ir betikslis. Sakoma tuomet, kad
palyginimas esąs prozaiškas. Tą ydą kartais turi ir gar-
sus rašytojai. Aplamai stiliui turi svarbos tie palyginimai,
kurie ne tik paaiškina dalyką, bet ir jį pralobina—teikia
naujų minčių, vaizdų, jausmų, pakelia upą.

Dažniausiai palyginama medeginis dalykas su medegi-
niu; vienok atsitinka kartais, kad lyginame dvasinis daly-
kas prie medeginio, ir ypač retai materijalis prie dva-
sinio.

Palyginimuose reikia skirti ir d r a s u m o laipsnis.
D r a s i u vadiname tokį palyginimą, kursai sugretina da-
lykus, turinčius daugiau skirtumo, nei panašumo; jis pasi-
žymi todėl n e t i k ė t i n u m u. Ypatingai rytų poezija tu-

ri daug netikėtų, drąsių palyginimų. Kartais drąsus palyginimai vartojami k o m i š k u tikslu. Pvzd.:

Ponios ir panos šnekėjo, juokavo, sveikinos, rinkos į burius, vėlek skaidės, skrybavo, švytravo po visą plotmą, klegėjo, kaip žąsys po nepjautas avižas.

Žemaitė.

Paprastai, palyginimų dailioje literaturoje galima rasti galybių galybes.

Nepaprastai gražiais palyginimais pasižymi liaudies tveryba.

Paduodame keliolika įvairiausių pavyzdžių:

1. Musų sesužės
skaistus veidužiai,
kaip obuolužiai.
Musų sesužės,
juodos akužės,
kaip serbentužės. (Liaudies daina).
2. Ei, augo, augo
kieme mergelė,
kaip Nemuno nendrelė. (Liaudies daina).
3. Oi, dryska, tvyska
geltonos kaselės,
kaip geltoni šilkeliai. (Liaudies daina).
4. Krinta raselė,
arba miglelė—
krinta ir mano, mergužėlės,
graudžios ašarėlės. (Liaudies daina).
5. Jaunoji mergelė taip ji norėjo,
miego norėjo; kad linkte linko,
kaip darže rutelė
vėjo pučiama. (Liaudies daina).
6. Kaip tamsus debesiai niaukia giedriąją dienele, apsūpė-apklojo
Merkinę kryžėiviai. *V. Krėvė.*
7. Nuo putinėlių
nuo šermukšinėlių
pagiružiai raudoni.
Nuo pikto vyro
nuo pijokėlio
antakužiai raudoni. (Liaudies daina).
8. Naktis ji rubais tamsiais lyg dumais
Dengia!...
9. Taip nelaužyk sau rankų, kaip beržo šakas
kad daužo užrustintas vėjas. *Maironis.*
10. Verkė jaunos mergužėlės,
kaip rasos rasojo... *Maironis.*
11. Augo trys broleliai,
kaip girios medeliai... *L. Gira.*
12. Vai, tai griaudžios, vai, tai gailios
Mano dainužėlės—
Lyg tas užmirštas kelelis
Zolėmis sužėlęs... *L. Gira.*

13. Kad jaunasai bernuželis
Iš skausmelio šito—
Lyg tas pievos dobilėlis
Be rasos nuvyto...

L. Gira.

Lietuvių kalba turi ir visai savotiškų palyginimo formų, kuomet palyginimai išreikšti įnagininku. Tokių palyginimų, išskyrus lietuvių kalbą, teturi rusų kalba. Pvzd.

14. ... Lengvais atdusiais putė pietų vėjas, nešdamas laukų kvapnis.
15. Dulkės stulpais augštyt kyla ties vieškelio.
16. Kai žiedų varške šakos obelių pražila.,
17. Trisdienas, tris naktis nemunais plaukė ten žalias vynos.

V. Pietaris.

V. Pietaris.

A. Baronas.

V. Krėvė.

Yra dar viena palyginimų rūšis, taip vadinamieji ginamieji palyginimai. Jų esmė glūdi tame, kad jų pagalba pažymima dviejų dalykų panašumas ir kartu užginčijama jų dviejų tapatybė. To ginimo dėka tie palyginimai įgauna liudėsio atspalvį.

Ne visoms kalboms teprieinami tos rūšies palyginimai. Lietuvių liaudies poezija turi begales neapsakomai gražių ginamųjų palyginimų. Iš liaudies poezijos jie įėjo ir šiaip dailės veikaluosna. Pavyzdžiai:

18. Ne vėjužiai putė,
ne sodužiai užė
kai ažuolėliai
daržė lingavo
kai nendružės siubavo, —
verkė mūsų sesužėlė,
verkė mūsų sėsėlė
jaunų dienelių. (Liaudies daina).

19. Ne vėjas putė
ne giria gaudė
Ne lelėja lingavo:
Sesytė verkė. ... (Liaudies daina).

20. Tolimoj šalelej Ne taip putinėliais,
Sravi upė plaukia Kaip baltais kaukeliais,
Palei upę lygumėlė Ne tiek upėj vandenėlio
Putinėliais žydi. Kiek ten kraujo teka.

L. Gira.

21. Ne miglužėlės
Nuo pievų kėlės
Ankstų rytelių—
Tai tiktai dalia
Skysdama savo
Migla miglavo,
Rasa rasojo,
Tai nerimavo
Jauna martelė...

L. Gira.

22. Nei ten ristasai žirgelis Tik vėjelė, tik žalioji
Padkavėlim žvanga. Tai liudnai šiukšdena,
Nei mergelės grynas juokas Kad mergelė ištekėjo
Neskamba pas langą... Užų našlio seno... *L. Gira.*
23. Ne kelmai skinyne kumsto, ne pėdai ant pabarėlio, tik jaunė
berneliai laukus ten nuklojo... *V. Krėvė.*
24. Ne šiauras vėjas girelę kelia, nežaliasai ažuolėlis užia, tik jaunė
nas bernelis dalelę keikia, keršto dievų augščiausių šaukia...
V. Krėvė.
25. Ne audra ruščiai griaudė, ne giria gudžiai užė, tai kalbėjo
jauni berneliai, Dainavos šalies raiteliai, savo brolelį ramino
jauną Zubrį kalbino. *V. Krėvė.*

§ 50. T r o p o s.

Labai daug žodžių ir išsireiškimų vartojama ne tiesioginėje jų reikšmėje, bet perkeltose, t. y., kuomet viena sąvoka vartojama kitai sąvokai išreikšti, pasiremiant tuo, kad tarp tų dviejų sąvokų yra tūlas panašumas, ar sąryšys. Išsireiškimuose: žmogus šypsosi, liudi, veiksmazodžiai pavartoti savo prasmėje; bet jeigu pasakysime: rytas šypsosi, diena liudi, tai čia veiksmazodžiai pavartoti perkeltose prasmėje. Visi, apamai, žodžiai ir išsireiškimai, vartojami perkeltose prasmėje, ir vadinasi t r o p o m i s.

Sulyg skirtumo pagrindo, kuriuo perkeliama žodžių prasmė, tropos buna 7 rūšių:

1. metafora,
 2. alegorija,
 3. prozopopeja,
 4. metonimija,
 5. sinekdocha,
 6. hiperbolė
- ir 7 ironija.

§ 51. M e t a f o r o s.

Metaforos tai žodžiai, vartojami perkeltose prasmėje, pasiremiant įvairių daiktų išpuodžio panašumu. Kiekviena metafora remiasi puolusiu mums į akis panašumu dviejų daiktų, atsitikimų, ypatybių, veiksmų. Ir metafora buna

tu labiau nusisekusi, kuo smarkesnis ir betarpiškesnis panašumas mus nustebina. Taip, pvzd., A. Baronas sako:

Ant žalio, rausvo, balkšvo dugnio taškai grybų
Tarp medžių marguliuoja iš savo sodybų...

arba:

Cia po eglėmis šeimynoms sudygę ruduokės...

Kasdieniniame savo gyvenime vartojame aibes metaforų, visai nė nejausdami, kad kalbame metaforomis. Tos metaforos, kaip sakoma, nusišėrė, nes nebesukelia mūsų jausmų bei vaidentuvės. Vienok metaforos pasilieka, kaip ir buvusios, vienu vyriausiu įnagiu kalbos vaizdumui. Paprastai, mes: 1) gyvų daiktų ypatybes suteikiame negyviems daiktams ir 2) negyvų daiktų ypatybes suteikiame gyviems, pvzd., sakome: geležinis žmogus.

Stai keliolika pavyzdžių:

1. Kad pas motę augau žydėjo roželės
pas seną aipinaus, ant mano veidelių
žydėjo roželės baltos lelijėlės
ant mano veidelių; ant mano rankelių;
baltos lelijėlės
ant mano rankelių,
žerėjo žiedeliai
ant mano pirštelių. (Liaudies daina).
2. Kaip aš stojau per girelę,
giružė bildėjo.
Kad užgavo akmenėlių,
aukso rasa krito. (Liaudies daina).
3. Miškas užia, verkia, gaudžia. *Maironis.*
4. Girios užė ten, minėjo
Tuos didžius laikus... *Maironis.*
5. Ir buvo mušis!...
Apsiniaukus naktis
Ją dienei parodyt bijojo! *Maironis.*
6. Kur lygus laukai,
Snaudžia tamsūs miškai... *Maironis.*
7. Ką ašarų rasą
Nubrauktų nuo skruostų?!... *L. Gira.*
8. Lupos nubalo,
Veidai pagelto,
Skausmas užgulė... *L. Gira.*
9. O žinau, jog mano dainos
Butų kuolinksmiausios,
Kad akyse nerasotų
Ašarėlės gausios... *L. Gira.*
10. Slaptingą tolį
Apliejęs melsvas rankas... *M. Vaitkus.*
11. Prieš mirdama liudi gamta. *M. Vaitkus.*
12. Sapnuoja plačioji lanka margalspalvė... *M. Vaitkus.*

13. Tyrajam vandenelyj,
Laisvai žuvelė skraido;
Žvynai smulkieji mirga;
Akytės žaibus laido. *M. Vaitkus.*

14. Ne nuo vienu blakstienų nuvijo Raivedys tamsios nakties sapną.
V. Krėvė.

§ 52. Alegorijos.

Metafora besiplėtodama gali pavirsti alegorija. Iš to, kas augščiau pasakyta aišku, kad metaforos esti trumpos — akimirkos iliuzijos pasekmė. Vienok kuomet apie tą patį dalyką ilgesnį laiką kalbama metaforomis, tuomet ir gauname alegoriją.

Taip antai, Evangelijos palyginimai yra alegorijos, nes ten imama visa eilė metaforų, pavyzdžiui kad ir šis: Dievo žodžio skelbėjas-sėjikas, Dievo mokslas — sėkla, klausytojai — įvairios dirvos rušys.

Kai-kada alegorija gali buti visai nevaizdinga. Alegorijos ypatybė yra apgalvojimas, apmąstymas, kas pridoda alegorijai šaltesnį budą. Jai suprasti reikia protauti, o tai slopina jausmą. Beto ir paaiškinimai, prikergti prie alegorijų, dažnai buna nevaizdūs ir taikinami vien į protą. Antraip vertus, naudodamiesi alegorija, mes ją vartojame kaip įrankį savo minčiai kitokiu būdu išreikšti, todėl ir kreipiame mažiau dėmesį į jos vaizdumą. Vienok tai nekiek nemažina alegorijos vertės. Rašytojas, pasigaudamas alegorijos, gali nupiešti tokį gyvą vaizdą, kad sukels giliausius jausmus. Tad neretai sutinkame raštijoje alegorijų. Alegorijos buna trumpesnės ir ilgesnės, kaltais apima ir ilgesnius veikalus, taip antai, kai kurie mūsų kritikai laiko *M. Vaitkaus* poemą — „Laimė“ — alegorija. Alegorijos pavyzdžiais gali buti: *A. Jakšto* — Musų dirva; *Putino* — Tvanas (*Vaivorykštė III*), *F. Kiršos* — Upelis (*Vaivorykštė I*).

Artymame sąryšyje su alegorija buna simbolai ir emblemos.

Simbolais virsta tokie gyvi ir negyvi daiktai, kurie išreiškia kokius-nors charakteringus, ryškius ruožus žmogaus privalumų, pvzd., karvelis — skaitumo simbolas, liutagalės, išdidumo, ažuolas — pastovumo, lapė — gudrumo, veidmainystės, asilas — kvailybės, žaltys — išminties.

Daug yra simbolių paskolintų iš literatūros ir istorijos, pvzd.: Saliamonas — išminties simbolas, Juozapas — skaitumo, Judas — išdavumo, Penelopa — šeimyniškos ištikimybės ir t. t.

Emblema tai simbolo išreiškimas skulpturoje arba dailėje (живопись), pvzd.: Kryžius — emblema tikybos, inkaras — vilties, aras — galybės, svarstyklės — teisdarystės, pelėda — mokslo ir t. t., ir t. t.

(T. b.).

MIŠKO KARALIUS ¹⁾.

Iš Goethės.

Kas joja nakčia taip vėjuotu laiku?
Tai tėvas keleivis su savo vaiku;
Jis laiko mažytį suspaudęs rankos'
Ir glaudžia prie savo krutinės karštos.

— Sunau, ko glaudies, ko-gi veidą slapstai? —
— Ar miško karaliaus tėvel, nematai?
Ant jo štai vainikas, juoda uodega! —
— Sunau, tai miglota juosta tik ilga. —

— Vaikeli meilutis, skubėk pas manel
Pažaisiv' žaislus, gražesnius nei sapne.
Štai gėlės ant kranto, aplinkui tylu,
Štai rubai lengvučiai skaisčiųjų perlų. —

— Vai tėve, tėveli, nejau negirdi,
Ką miško karalius man šnibžda arti? —
— Cit. liauki klėjojęs, nurimki, vaike!
Tai vėjas tik lapais bekužda miške.

— Skubėki, mažyti, tik eiki čionai!
Čia dukterys mano jau laukia senai;
Jos savo dainomis tave sužavės,
Lyg motina sunų, jos sups, glamonės. —

¹⁾ Tos eilės jau buvo verstos, žiur. M. Vaitkaus Margumynai 44 psl.
„Girių Karalius“. Red.

— Vai tėve, tėveli, tarp medžių storų,
Štai miško karaliaus burys dukterų!
— Suneli tu mano, matau aš gerai,
Medžius tai apvystę upelio garai.—

— Mane apžavėjai, melutis vaike,
Ar nori, nenori, išplėsiu tave!—
— Vai tėve, tėveli, netoli jau jis!
Man bloga, sunku... štai tuojaus pasivis!—

Jojėjas nublanko, pašoko šmarkiai,
Vaitojantį vaiką beglausdams meiliai.
I kiemą įpuolė vėlai, po vargų,
Mažytis gulėjo negyv's ant rankų.

L. Donis.

25. II. 18.

Kaip pasakoje.

(Pagal Turkin'o).

Siurena žolė....

Siurena ji minkštai, linguodama, kaip šilkas. Po tuo meilu aksominiu šiurenimu norisi ilgam užmerkti akis ir mastyti apie ką-tai kas šviesu ir gera, užmiršti ant visados viską kas yr nepakenčiama žemėje, kas yr žiauru ir bemintinga. Esama ko tai šventa, kas slepiasi amžinose žemės slaptybėsė, žolės ir draugiškai apsikabinusių varpų minkštame šiurenime. Žolėje-gi marguoja gėlės — jų ypač daug šią vasarą.

Sena, pilka žemė saulės įkaitinta, dabar juokėsi nuo šiltų lietu, kvėpavo pilna krutine ir puošėsi aplinkui gėlėmis... Kaip vaikai įvairiaspalviuose rubuose linguoja jos ir slepiasi tankioje ir sultingoje žolėje. Linguoja galvutėmis, linksi, nardo ir šaukia kartu su dideliais gyliais apie trumpą saulėto gyvenimo linksmybę.....

Siurena žolė. Juokiasi gėlės.....

Nepertoli, it tingėdama, šliaužia — bėga upė — amžina žemės belaisvė, žibėdama nuo saulės, puikiai apžėlusinose savo krantuose. O toliau už jos lyg pat akypločio, plečiasi laukai ir kartais, išsikiš iš plačios žaliomos jau subrendusių rūgių plotai. . . .

Tokia tai gamta apsupė viensėdį, kur vasarą, parvažia- vęs iš miesto, apsigyveno Petras. Čia stovi dvi gyvenami gričiai: vienoje gyvena ukininkas Mikas, o kitoje Petras su sa- vo šeimyna. Be gričių, netoliese čia randasi dar palapinė, ku- rią rupestingai dėl svečio Petro pastatė Mikas. Naktį į pala- pinę per plyšius ir skylės įskrėda daugybė uodų ir kitų vabzdžių. Visi jie šiurena, dzimbia apie galvą, ir visa trumputė naktis praeina beveik kovoje. Tik prieš naują švintantį rasotą rytą nutilsta visi tie gyviai ir, it apsilpę, mušasi į palapinės viršų.

Nežvelgiant į nemiegančias naktis ir į prieštara- vimus šeimynos, — Petras miegojo visad palapinėje. Jam labai pa- tiko tos vasarinės naktys su žemės kvepėjimu, tokios triukš- mingos nuo to plataus gyvenimo, kuris nematomai virė ap- linkui: žolėje, ore, prie upės, lauke. . . . Jau iš pat vakaro pasklido putpelės balsai, ar užkime anties krypimai. . . .

Prieš rytą jau visai nebesinorėdavo miegoti todėl, kad rytas didžiame savo užgimime nešė su savim naujas spalvas, muziką, šešėlius. . . Sugiltas uodu su pasiputusiu veidu išėida- vo Petras iš palapinės ir tėmydavo, kaip dar silpnutė šviesa kas-kart plačiau užimdavo dangų, prasiverždama per tamsos sluogsnius. Tada gėsdavo žvaigždės ir balsva šviesa tyliai lei- dos žemėn dar baili ir lyg nepasitikinti. . . . Visupirma ji api- braižydavo kalnelius ir miškus savomis plonomis briaunomis, o paskui nusileisdavo į slėnius ir varydavo šliaužiantį ruką toliau. Kartu su palšu ruku šviesa išsiplėdavo į upę, aplanky- davo jos apžėlusius krantus ir vėl keliaudavo toliau, nenuvei- kiama ir linksma, it gamtos deivė. . . Ir buta ko tai drąsaus ir puikaus tose tyliose imtinėse dangiškos šviesos su nuliudu- siu ir bailiu ruku. . . .

Kadą pasigirsdavo paukščių čiulbesis Petras apsitaisęs eidavo į gričią, kur tyliai, stengdamasis neišbudinti pačios ir vaikų užsikaisdavo virdulį. Palapinėje-gi ant stalo prirengda- vo visa kas reikia prie arbatos ir gerdamas džiaugdavosi, kad aplinkui pasikeldavo ankstybo ryto muzika, kad ištrykš- davo pirmutinis saulės spindulys, sublizgėdavo upė, keldavosi pievoje rasota žolė. . .

Jis gerdavo arbata ir mąstydamas, kad gera yra išvysti jaunas, rasotas rytas, tėti, kaip balsta kalneliai, per palšvą ranką, blizgena upė... Jame rasdavos noro mąstyti apie ką-tai kas yr augšta, prakilnu, bet mintis tirpo nuo pirmųjų saulės spindulių paliejimo, nuo paukščių čiulbėjimo, nuo žalios platumos atdusių... Silpnas vasaros vėjelis — linksmas laukų vaikas — tik - ką plavena palapinės audeklą, numeta nuo stalo šiaudelį ar poperėlį ir bėga toliaus prie rugių...

Ant upės ir lauke jau lakstė pempės, rėkojo bekasai, čiauksėjo putpelės, tai vėl kur surikdavo karapkos....

Nepertoli nuo palapinės girdėt žmonių kalbės. Tai Miko darbininkai — šienpjoviai. Vieni trindami savo mieguistas akis žiovauja, kiti linksmi šnekučiuojasi. Visi su dalgėmis ant pečių švytuoja ir žengia kirsti žolės, tos žolės, kuri taip meiliai šiurena, vėjeliui pakilus, kuri slepia savyje tiek puikių laukinių gėlelių. Žus tr žolė ir tos gėlės nuo aštrių dalgų... žus..., žus puiki ir linksmas jų išvaizda, primindama ir mums tą patį galą...

Petras pamatęs kieme judėjimą nori jau išeiti iš palapinės, bet štai mažos vaikiškos rankos apkabino jo kaklą.

— Labas rytas, tėveli! Mielas tėveli, kaip tu suvargintas!...

Tai Petriukas, mažytis Petro sunus, antros klasės gimnazistas. Kaip jis myli tėvą... Anksti rytą jis pirmutinis pribėgs prie tėvo, jį mandagiai pasveikins, apkabins jo kaklą, ir kvies kartu gerti ar eiti pasivaikščiotų. Bet kadangi Petras paprastai, būdavo po arbatai, tai nuėjęs prie savųjų užimdavo savąją vietą ir pasakodavo jiems, kaip perleidė naktį, arba taip įvairius gyvenimo prietikius. Visi klausydavos tėvo pasakojimų. Kartais—vyresnysis jo sunus Jurgis, ketvirtosios klasės mokinys, papasakodavo apie įvairius atsitikimus iš moksleivių gyvenimo, tai kalbėdavo apie mokslo naudą, jo svarbą mūsų broliams-lietuviams tai, užsidegdamas karštu patriotizmu, pranašaudavo apie Lietuvos ateitį, apie geresnį žmonių buvį, jų laimę....

Pietaujant vieną kartą vaikai nerimavo. Tai aiškiai matė Petras ir trumpai paklausė kas pasidarė?

Vyresnysis Jurgis rimtu veidu pratarė jaunu boseliu:

— Zinai ką, tėveli? Jonas Miko darbininkas vakar mane sutikęs parugėje pratarė: Poneli, buk toksai geras, išmokyk mane skaityti... Taip norėčiau žinoti, ką rašo tose knygose apie kurias tamsta mums tankiai pasakoji. Aš pats norėčiau pasiskaityti apie tėvynę ir apie visa, kas ten tik yra gera.

— Reikia pamokinti, jei prašo — pratarė tėvas. Tuojaus gavo elementorių ir vakarais, kada Jonas budavo liuosas, gimnazistai jį mokino skaityti. Pamokos budavo tame kambarėlyje, kur gulėdavo Jonas kartu su Kazeliu — Miko piemeniu. Iš karto Kazelis kreivomis pažvelgdavo į besimokiantį Joną, bet paskui pradėjo jau ir pats mokintis kartu su Jonu. Ir tėvas girdėdavo, gulėdamas palapinėje, kaip lėtai ir bailiai kartodavosi: pu-ras... mu-ras...

Jaunas Jurgelio boselis kartais rustesnis pasigirsdavo, kada Jonas keisdavo žodžius.

— Tu nesupranti, Jonai; klausyk pirma manęs — sakydavo Jurgelis. Mažas Petriukas neišlaikydavo ir juokdavosi, kada liudnas Kazelis juokingai ištempęs apatinę lūpą kartodavo žodžius. Bet kada gerai pasisekdavo, tada linksmi sušukdavo it lauke, budamas avių valdonu.

Jonas mokinosi gerai ir mielai. Tiesus ir raudonas it jurginas su didelėmis, aiškiomis akimis, jis tartum įtraukdavo į save kiekvieną raidę, lengvai ją atmindavo ir pagalios gerai ištardavo žodžius. Pasibaigus pamokai Jonas sakydavo:

— Meldžiamasis, poneli, dar ir rytoj...

— Gerai, Joneli, gerai linksmi atsakydavo jaunas mokytojas.

Vaikai buvo linksmi ir patenkinti. Kartais Jurgis prieidamas prie tėvo linksmi kalbėdavo: — Darbas tėveli eina gerai, Jonas jau pradeda tarti žodžius. Kazelis taip-pat jau pradeda suprasti...

— Gerai — atsakydavo tėvas — gerai!

Kartą, begeriant arbatą įėjo Mikas pasisveikino ir atsisėdęs ant kėdės, pratarė: — O aš pas jus, Petrai... Zinoma, gal bus jums nemalonu...

— O kas? Kalbėkit atvirai — atsakė tėvas.

— Matote ką... Jūsų sunus mokina mano darbininkus... O tas man nepatinka, nes tas darbas dabar, ne laikas. Jonas pas mane bernas, o laikas brangus...

— Bet jie mokina vakarais — atsakė Petrienė.

— Taip, tai taip... Bet Jonas nemiega per naktis, o dieną vaikščioja apsnudęs ir tokiu darbas nesiseka.

Visi tylėjo. Vaikai žiūrėjo į tėvą ir galima buvo patėmyti, kaip Jurgio veidas paraudo.

Pagalios Mikas išėjo. Nieks neišdriso pertraukti tylos. Bet Petrienė neišlaikė:

— Ot tai tau Mikas! Geras, nėra ko sakyti... Dargi žmogaus miegą nori iščiulpti savo naudai!...

Petras tylėjo. Paskui pasikėlė ir atsakė:

— Reikia prie žmonių prieiti taip, kad jų neužgautumėm.

— Tai netiesa — atrėžė Petrienė. — Tokiems, kaip šitas ponas reikalingas pasipriešinimas, nes jie tik gerbia jiegą. Kas-gi ištikrųjų jis?.. Tai uodas, kurs įsigėrė į liaudės gyvenimą. Moka grašius už nuomą ir gyvena ponu. Jam gaila, matote, kad darbininkas mokinas!..

— Pas jį mat kiti išvedimai, savas supratimas... Dabar šienpiutis, paskui rugpiutis ir t. t. Sunus mokinas mieste, nėra kam padėti. Ukis, pati matai, kad didelis...

— Nesirupink, balandėli... Užtat pas jį daugybė gyvulių, tiek dirbamos žemės, paukščių, mašinų... Tik suskaityk kuo tai kvepia! Gali užtektinai darbininkų prisisamdyti, o ne kelius tik laikyti, kaip dabar. Jis nori, kad jie viską padarytu?!...

Petras tyliai nuėjo upės linkon, o paskui jį ir vaikai.

— Jūs jau nebemokinkite jų — švelniai pratarė tėvas.

Vaikai tylėjo. Bet Petrui rodėsi, kad mintimis jie stovėjo motinos pusėj...

Per visą laiką buvo puikios mėnesienos naktis. Melsvame danguje mirgėjo daugybė skaisčių žvaigždelių. Tylu ir ramu buvo gamtoje. Viskas buvo apšviesta: ir dangus, ir upė, ir namai, ir laukai... Po laukus slankioja įvairūs šešėliai, šiureno rugių varpos ir vis tartum paslaptinai kalbėjo apie žemę dėl kurios jie gimė ir gyveno...

Petras išėjo iš palapinės ir priėjo prie upės, užpiltos sidabrinio mėnulio šviesumu. Ramiai ir iškilmingai puikioje mėnulio šviesoje plaukė upė. Nulinę krumų šakos, it išimylėję ramų vandens pavirši, rimtai žvelgė, o jis, it priimdamas tą meilę, atvaizdino savyje puikią jų išvaizdą. Ir viskas Petrui atrodė taip puiku ir gražu, kad sukilo jame prakilnus jausmai, šužibo augštos mintis, ir pasitvirtino tikėjimas į tai, kad pasibaigus gražiai gyvenimo dienai pastoja dar puikesnė, ra-

mesnė, tylesnė naktis, teikianti savąją grožę, savąjį, pilną kvepėjimų ir puikų reginių gyvenimą...

Vidurnaktį kuomet švietė puikus mėnuo ir mirgėjo žvaigždės. Petras užgirdo čežėjimą apie palapinę ir tylų, suspaustą balsą:

— Tyliai jų!.. Tėtė nemiega...

Nustebo Petras ir atsargiai apsižvalgė. Palei palapinę tyliai slenka vaikų šešėliai. Ir jis girdi, kaip Jurgis vis sake: — tik tyliai jų...

Priėjo lig namelio, kur miegojo Jonas su Kazeliu ir visi tyliai susiglaudė, Paskui prikėlė savo mokinius ir pradėjo mokinti.

Joks debesėlis nekliudė mėnuliui siusti pagelbon besimokinantiems vargdieniams spindulių. Aiškiai galima buvo matyti visų veidai. O jiems sėdint prieš mėnulio šviesą, aiškiai galima buvo pažinti raidės. Ir vėl užsigirdo: Tė-vy-nė Lietuva...

Petras viską gerai suprato ir atsigulęs meiliai nusijukė. Sieloje jam pasidarė puiku, linksmu, šviesu, lyg tartum ten būtų pažvelgęs mėnulis su tomis mirgančiomis žvaigždėlėmis ir uždegęs sielos ramybę... Ir mąsto jis: Jauni mokytojai... Kaip puiku... Kaip pasakoje.

Atėjo laikas Petrui paviešėjus per vasarą vėl važiuoti miestan... Visiėjo atsisveikinti su upe, su jos puikiais krantais, su tyliais laukais... Vaikai tankiai pažvelgdavo į liudną, lydinčio juos, Jono veidą. Dar valandėlė, ir jie persiskirė su visu-kuo ir apleido taip meilų ir puikų Lietuvos kraštą... Jonas ilgai apsiašarojęs žvelgė į tolį, pakol Petras su savo šeimyna visai išnyko iš jo akių..

Ir matė Petras, kaip drebėjo Jurgio lupos, o mažas Petriukas prispaudė savo veidą prie motinos krutinės. Gaila buvo išvažiuoti... Pavažiavus toliaus Petras užklausė sūnų apie Joną ir Kazelio mokslą.

— Žinai ką, tėveli, — atsakė Jurgis, — Jonas puikiai skaito. Aš jam palikau jau keletą knygų ir prižadėjau naujų parsiųsti, Kazelis-gi užbaigs Jono padedamas.

— Kokiū būdu tas viskas atsitiko, — nustebes klausė Petras.

O štai, kaip buvo, tėveli. Tu tik nepykk... Naktimis mes ateidavom pas Joną ir mokindavom... Šviesu budavo, kaip dieną. Nuo mėnulio ir žvaigždžių, tėveli. Nercikėjo nei žiburio... Mikas miegodavo ir tu, tėveli, nežinodavai, bet

mama žinodavo apie tai... Ir kaip toje pasakoje viskas būdavo, tėveli: mėnulis, žvaigždės, lyguma, laukai... O mes šliaužiame palei tavo palapinę... Kaip pasakoje!..

Petras pažvelgė į susijudinusį sunaus veidą, juokėsi sienoje ir mąstė, kad ir pilname žmogaus gyvenime yra laikai gražesni kaip pasakoj...

Buvo puiki pabaigos vasaros diena. Saulė linksmai dar švietė, it norėdama uždegti ir žmonių širdis tokia pat skaislybe. Jie važiavo vis tolyn, tolyn...

Jonas — su Kazeliu liuosomis nuo darbo valandomis skaitė knygutes, paliktas Jurgio ir džiaugėsi tuo, kas ten buvo gera parašyta apie tėvynę, pasaulį, žmones; minėjo savo jaunus mokytojus ir tas puikias vasaros naktis, ir siuntė jiems iš širdies dėkingą ačiū...

Step. Tautietis.

3. VIII. 17. m. Sodž. Ranionis.

TREMTINIO ILGĖSIS.

Tolimas šiaurės kraštas. Ziaurus žiemos oras. Žemė užklota storu sniego sluogsniu...

Vakaras... Kalėjime sėdi uždarytas ištremtas lietuvis. Per mažą kalėjimo langelį matyti, kaip lakioja po orą, nešiojami vėjo, sniego krisleliai. Sunkūs palši debesys dengia padangę. Tuščia, tylu ir liudna... Tik vėjas neliauna gaudęs rusčiu balsu.

Liudna ištremtam lietuviui. Jo siela taip ilgisi savo tėvynės; ji nori palėkti iš to biauraus šiaurės krašto ir sprukti ten, už tų baltų sniego jurių, kur nunai yra meili metų dalis — vasara, kur miškai gaudžia nuo paukščių dainų, kur laukai skamba nuo malonių, oi taip širdžiai meilių lietuviškų dainų, kur vyturėlis savo linksmą dainelę sveikina gemančią aušrą ir linksmą jauną lietuvį — artoją... Jo siela ilgisi meilios pavasarinės saulės spindulių, tyraus Lietuvos oro; ji per keliolika metų yra, kaip žuvis vandens, ištroškusi prigimtos motiniškos kalbos... Jo siela nori pasikelti lengvučiais sparnais ir išlėkti iš kietųjų vergijos pančių ir nulėkti ten, kur žaliuose darželiuose mėgsta dainuoti jauna lietuvaitė dainelės pilna

meilės, vilties, slaptingų godelių, kur šviesiais pavasario vakarais lakstutė ramina nuilsusių artojų širdis ir žadina augštesnius jausmus... Jis nori pamatyti savo mylimus namiškius, gentis ir tą puikųjį Lietuvos veidą su jos gyventojais... Svajonės, kaip bangos kyla ir nori palėkti, bet... lieka bejiegės... Ir nulekia jo laki vaidentuvė į tą taip meilų kraštelį, kurs nunai nori išsinerti iš vargų ir priespaudos jūros. Jam vaidenasi tas laikas, kad jis apleido savuosius, kaip tapo suimtas valdžios paliepimu dėl to, kad platino žmonyse susipratimo ir broliškos meilės diegus, kad nenuilstamai darbavosi pagerinimui savo tautiečių sunkaus buvio...

Ir liudna jam, begalo liudna... Jis laukia tos valandos, kada jo draugai galės su širdimis kupinomis meilės ir džiaugsmo liuosai dainuoti Lietuvos Himną, kada jis galės ramiai mirti, tardamas: „brangi tėviškėle! neišnyko mano augštos svajonės ir darbai. Jaučiu, kaip tu dabar meiliai šypsais žvelgdama naujomis dar jaunomis akutėmis ir vėl žadi gyvuoti, tiek laiko ilsėjusi ir vėl žadi auklenti savus tautiečius meilėje ir doroje ir rengti juos prie antro dar svarbesnio gyvenimo... Tad gyvuok ilgus metus!“

Tremtinis žvelgė liudnomis akimis per langą į tą berybį toli. Jo veidas buvo pasenęs, suraukšlėjęs, bet siela..., siela buvo dar jauna. Širdis plakė naujais jausmais. Jo pasenusio veido išvaizda buvo meili. Ir nors sėdėjo šaltame kalėjime, nors ji siautė liudna siaurės gamta, — jo veide matyt buvo viltis ir meilė. Aiškiai matyt buvo, kad mintimis ir jausmais gyveno tolimoje savo tėvynėje ir gerėjosi ir džiaugėsi auštančiomis jos laimės dienomis.

Šiaurys smarkiai putė, blaškydamas sniegą po laukus, tartum pavydėdamas tremtiniui ir norėdamas sukelti jo širdyje dar didesnę skausmą.

Tremtinis-gi tyliai sėdėjo prie lango ir žvelgdamas užsi-mąščiusiomis akimis ramiai kartojo: „tėvyne, tėvyne“... O tasai žodis buvo taip platus ir gilus, kad jame, rodos, jis buvo pasinėręs ir juo gyveno, o siųsdamas maldą prie Augščiausiojo ir prašydamas labo dėl savo brolių, prašė laimės ir gerovės ir savo tėvynei Lietuvai.

St. Tautietis.

Zasliai, 26-IV-16 m.

Iš mokyklų gyvenimo.

Kaunas. Moksleivių vakarėlis. Vasario 8 d. š. m. Saulės gimnazijos bendrabučio moksleiviai ir moksleivės surengė gimnazijos saleje savybės vakarėlį. Buvo vaidinamas, deklamavimas, žaidimų ir šokių. Vaidino dar niekur scenoje nepasirodžiusią K. K. Lizdeikos parašytą komediją iš moksleivių-gimnazistų gyvenimo „Slidžiais takais“.

Lizdeika, dabar karo gydytojas rusų kariuomenėj, prieš karą „Ateities“ skaitytojams žinomas, kaipo vienas iš jos seniausųjų bendradarbių. Patsai išėjęs Marojampolės gimnaziją jis turėjo progos arti pažinti tenykščių moksleivių gyvenimą rusų laikais, ir iš ten ėmė pagrindą savo komedijai. Betgi tokių „kumedių“ anuomet nestigo netik Marijampolėje, bet ir Kaune ir Vilniuje, ir Šiauliuose, ir Panevėžyje, ir visur, kur tik buta gimnazijų mokytojų, moksleivių ir gudrių moterėlių, laikančių pas save moksleivius, ir kad juos pasilaikius nuo internato, meluojančių direktoriams, kad tie moksleiviai esą jų giminės. Na ir pagalios tokios našlės - moterėlės visuomet nebe tuščiagalvių dukrelių, kurios užuot ėjus tarnauti, bevelija namie su vaikinukais - moksleiviais pasikoketuoti. Tai ir visi anųjų „kumedių“ asmens.

Pasinorėję „Slidžių takų“ turinio malonų skaitytojai pasiskaitys jį patys. Aš pasakysiu apie patį vaidinimą. Vaidino šie moksleiviai: Mickevičius (IV kl.) — Grybas, Jankus (IV kl.) — Vincukas, Steponaitis (V kl.) — Jonukas, Kizevičius (V kl.) — Sivcovas, Stasiulis (IV kl.) — Skvorcovas, Levišauskaitė (IV kl.) — Lazurkienė ir Žvynytė (II kl.) Marytė) Smulkmenose nors nebe trukumų, bet apskritai imant, kaip moksleiviai, visi suvaidino gerai, kai kurios vietos nusišėkė net visai gerai. Todel netik moksleiviai, bet ir rimtoji pirmosios eilės publika, nuoširdžiai susijuokdavo.

Iš komedijos teksto išmesta Marytės bučiavimosi su Vincuku ir dar kaikurie „riebesni“ dalykėliai ir, mano išmanymu, labai gerai padaryta. Taip pat kaikur taisyta ir kalba. Rusiški žodžiai ir sakiniai šiandien tik vyresniajai publikai ir augštesniųjų klasių moksleiviams tesuprantami ir tiktai juos tejuokinantys, žemesniųjų gi klasių rusiškose mokyklose nebuvusiems moksleiviams jie jau nebesuprantami. Tad ar nereikėtų juos lietuviškais paversti, jau ir delto, kad išvengus priešt

ravimo: rusiškos gimnazijos moksleiviai lietuviai kalbasi margindami savo kalbą rusiškais žodžiais ir sakiniais, o čia tos gimnazijos mokytojai su moksleiviais ir tarp savęs kalbasi tik-tai lietuviškai.

Po vaidinimo buvo deklamacijos, nusisekusios prasčiau. Deklamavo Steponaitis — Kęstučio mirtį, Stasiulis — Margalio Raudą, Ruseckas (II kl.) — Maironio Trakų pilį, Butvynskaitė (I kl.) — Dagilelio Panemuniais, Marcinkevičiūtė — Žalvarnio Dainą. — Paskui jau ejo paprasti vakarėlių priedai; žaidimai ir šokiai. Tai taippat savotiška „kumedijs“, kurioje jau dalyvauja miklesnieji ir publika.

Moksleiviai rengdami panašius vakarėlius padeda truso ir sugaišta laiko. Ar eina tai sveikaton moksleivių mokymuisi? Artizmas ir mokslas — nepigiai suderinamu dalyku. Turbut ir „Saulės“ bendrabučio artistams ir artistėms šis vakarėlis bus kainavęs po vieną - kitą dvejukę? Jei taip, tai velyk tuščia jo to artizmo! Na, o paskui, su tuo turiniu, tai vėl kur tu čia visiems įtiksi! Na, bet šiaip ar taip „Saulės“ bendrabutininkai ir bendrabutininkės neužsileido kitais savo draugais suvaidinusiais šimet po kalėdų. Aišbės „Omne vivum ex ovo“

!

Neartistas.

Kaunas. Del moksleivių šokių. „Ateities“ 1 № š. m. draugas Lazietis kaip ir didžiūdamasis pasipasakoja pasauliui, kad Vilniaus gimnazijoje įvesta šokių pamokos, ir mano, kad tokios brangenybės niekur daugiau nėra. Matyt, vilniškiai draugai tolimi nuo „kultūros“, jeigu net toks „kultūros“ atributas, kaip šokis reikia jiems kalti specialiai įtaisytose pamokose. Musų kauniškiai draugai tai kas kita! Jie ir be jokių šokių pamokų įsivedė tradiciją kas šeštadienio vakarą po kelias valandas tos „kultūros“ papraktikuoti! Taip kad sostinė dirba, bet ir provincija anaipol neapsileidžia.

Kaunietis.

Panevėžys. Tik vokiečiams užėjus Panevėžy „Saulės“ draugija įkurė mišriąją progimnaziją, kuri vėliaus virto reale gimnazija. 1917 m. rudenį atsiradus pakankamam mergaičių skaičiui buvo sumanyta įsteigti mergaitėms atskira gimnazija. Šimet, sausio pradžioje, buvo pradėtas mokslas pirmomis trimis klasėmis. Tat pirmoji lietuviška moterų gimnazija Lietuvoje.

Būtas buvo gautas gana patogus — tiesa, prisėjo truputį pertaisyti, — bent ordvesnis ir higieniškesnis už vyrų šešeklą.

sės gimnazijos butą. Be to abiejų gimnazijų butų yra netoli vienas nuo kito, kas ypač patogiu mokytojams, nes jiems dažnai prisieina vaikščioti iš vienos gimnazijos kiton.

9 vasario surengta įkurturių vakarėlis.

Visų - pirmą namai buvo pašventinti ir gerb. mūsų kape-
lionas kun. V. Dychavičius pasakė trumpą, tai iškilmei pritaikintą pamokslą, nurodydamas Bažnyčios rūpesnį mokyklomis. Toliaus pagiedota 4 balsais „Mes trokštame Dievo“.

Buvo susirinkę gimnazistai, gimnazistės ir nemaža svečių bei viešnių. Vakarų visi liko pilnai patenkinti.

Daugiausia buvo dainuota dainų. Chorą vedė dainų mokytojas, varg. p. V. Paulauskas (vokiškai dainuojant — p. M. Stulzytė)

Iš dainų geriausia pavyko „Vienas žodis ne šneka“, „Vai žydėk, žydėk“, „Ko liudi, sesele“, „Lietuviais mes esam gimę“. Vien mergaičių choro dainuota: „Tylus, tylus tie varpeliai“, „Heidenröslein“ Pagalios puikiai solo dainavo IV kl. mokinė L. Jovaišytė. „Ne margi sakalėliai“, „Kur bakužė samana“.

Deklamacijomis ši-kartą susirinkusių nevarginta: deklamuota gerai, bet mažai, butent: „Nemunas“ — deklamavo II kl. mokinė A. Blynaitė ir „Ties Žalgiriu“ — II kl. mok. E. Varevičaitė. Po vieneres deklamuota ir vokiškos su prancūziškomis eilės. Prancūziškos geriaus pasisekė: „Le chat, la vieille souris et la jeune“ (Katinas, senė ir jaunoji pelės) — III kl. mokinės: A. Indrulaitytė. J. Kutavičaitė ir E. Masilionytė. Truputį pajvairino programą griežimas ant smuikų. Visi jautė, viso vakarėlio metų, pakilusią dvasią ir gerą upą.

Vietos „Saulės“ Daaugijos skyriaus pirmininkas kun. J. Stakauskas išreiškė savo išpuodžius ir palinkėjo mokytojams ir mokinėms kuo - geriausios kloties. Pagalios kun. K. Maciejausko pasiūlymu visi užtraukė „Ilgiausių metų“.

Galų gale prasidėjo žaislai, šokiai, skrajojanti krasa. Vakarą tęsėsi 4 — 11 val.

Mergaitėms tat buvo didelė ir iškilminga šventė, likusiems gi pasilinksminimas palikęs gilaus išpuodžio.

Ilgiausių metų pirmajai lietuvių mergaičių gimnazijai!

A. Juška.

Panevėžys. Panevėžy „Saulės“ Draugija 1915 m. rudenį įstaigė mišrią gimnaziją, kuri dabar virto vien vyrų gimnaziją. Šimet gi, sausio mėnesy, ir mergaičių gimna-

zija. Dabar pirmoj yra 6 klasės, antroj gi 3 klasės. Po Velykų atsidarys sekancios augštesnės.

Tose gimnazijose mokina: 1) kun. V. Dychavičius tikybos; 2) p. M. Putramentienė — istorijos fransų bei latynų kalbų; 3) p. - lė A. Valodkaitė - vokiečių ir fransų kalbų; 4) p-lė M. Stulz - vokiečių ir fransų kalbų; 5) p-lė O. Širmulytė - vokiečių k., geografijos, aritmetikos; 6) p-lė O. Peleckaitė — vokiečių k., piešimo, daileraščio; 7) p-lė Jasinskaitė — rankų darbų; 8) p. K. Bizauskas — lietuvių kalbos; 9) p. Rajunčius latynų kalbos; 9) p. J. Bučas - gamtos, matematikos; 10) p. K. Špakauskas - fizikos, matematikos; 11) p. Petrolionas - matematikos, lietuvių kalbos, geografijos; 12) p. V. Paulauskas - dainų.

Vyriškąją gimnaziją lanko apie 130 mokinių ir moteriškąją apie - 50 mok.

Kone visi mokiniai - lietuviai. Įdomaujasi Lietuvos gyvenimu. Daugumas „ateitininkai“ ir skaito „Ateitį“. Daugely vietų, ypač Panevėžio apylinkėj, žymiai šokterėjo mokinių skaičius. T. a. iš Ramygalos parap. rusų laikais lankydavo 5 - 10 mok. vidurinę mokyklą, dabargi jų yra 20 - 30. Žmonės labjaus pradeda mokinimos reikalą suprasti.

A. Juška.

24. II. 18.

Bibliografija.

J. Margalis. „Ašarėlės“ (Naujausios dainos) Kaunas. 1918. kaina 30 kap.

Nuo 1907 metais išleistos „Volungės“ Margalis buvo lyg nutylęs. Tik retkarčiais tepasirodydavo jo eilės įvairiuose laikraščiuose. Dabar štai susilaukėme antro jo eilių rinkinio vardu „Ašarėlės“. Nedidokas jis, gal delto, kad jame idėtos tik „naujausios dainos“, parašytos daugiausia šiuo karo metu. Ši aplinkybė paaiškina taipgi dalimi ir jų turinį, kuriame daž-

niausiai vien liudni tonai teskamba. Delei to tur but ir visam rinkiniui duota „Ašarėlių“ vardas. Liudi autorius dėl žmonių vargo („Elgeta“, „Našlaitės daina“, „Nemunas platosis“, „Ant išmėginto kovoj šantuvo“, „Iševio daina“, ir k.) dėl tėvynės nelaimių; („Tėvynė Rauda“), dėl augštesnių luomų sulenkėjimo (Maršas). Šiems pastariesiems dainius negal dovanoti jų pikto darbo, todėl ir mēta jiems ši aštrų ironijos šauksmą:

Garbė jums, Lietuvos atstovai,
Kad savo tautystę pražudėt!
Garbė jums, garbė, kunigaikščiai ir grovai!
Mums kilt nepadėjot, bet kliudėt...

Bet klystu, kas manytu autorių neapkenčiant tų „Lietuvos atstovų“. Anaipol, jis tikisi net juos sugrįšiant į tikrąją lietuvių tautos kelią, nes pastarąją savo „Maršo“ strofą užbaigia šiais žodžiais:

Garbė bus, jei kartą pajusit,
Jūs gislose protėvių kraują!
Garbė bus, garbė, jei iš miego atbusit
Ir tėviškei gimsit išnaujo...

„Tėvynės raudoj“ autorius netiek graudoja delto kad

Erškėčiuos galvos mūsų įpintos,
Dušia apalpsta nuo sopulių!
Dora paneikta, teisės pamintos,
Ant mūsų tako pilna diglių...

kiek dėl atsiradusių mūsų pačių tarpe „išgamų“, kuriems pavesta ši karšta strofa:

Dieve Augščiausiai! mūsų Lietuva
Savyje turi ir išgamas;
Jausmas senuolių juose pražuvo, —
Griaudingai raudam už jų kalčias...

Norėdamas prašalinti netikusią žaidimuose dažnai vartojamą dainelę „Noriu miego, saldaus miego“, autorius tuo pat ritmu parašė savo „Pašnekesį Lietuvos su jaunuomene“. Sumanymas geras, tik rimtas ir didaktiškas tos dainos turinys vargiai bepritiks linksmam žaidimui.

Pabaigoj pridurta dar trys dainos iš cigonų gyvenimo. Delko autorius pamilo cigonus, mums neaišku, juoba, kad cigonai žymesnės rolės Lietuvos gyvenime nevaidina.

Idėtos šin rinkinelui dainos originalės yra toli ne visos. Žymi dalis yra vertimai bei imatacijos, kaip tai pats autorius pažymi. Net ir tų pažymėjimų neturinčiose nesunku kai-kur nuro-

dyti tulų reminiscencijų bei pasiskolinimų iš svetimų raštų (pav. „Atsisveikinimas su giria ir k.).

Dailės žvilgsnių Margalio eilės yra gan taisyklingos, ir dailios, kaip ir seniau išleistosios „Volungėj“, bet eiliavimo pažangos „Ašarėlėse“ nežymu. Autorius matyt laikos principo: „ką parašiau, parašiau“ ir nemėgsta savo raštų taisyti. O, tai labai gaila, nes netobulas eiliavimas mažina aistetišką eilių vertę.

A. J.

Lietuvos vaizdeliai. Parašė *Mikas Gudaitis*. Kaunas 1918 kaina 25 kap.

Tų vaizdelių čia viso labo tik trys: *D z u k a i*, *J u r a* ir *P e r l o j u s*. Pirmame aprašo autorius, ką savo akimis yr matęs, antrame, ką iš žmonių girdėjęs, trečiame, ką pats įsivaizdinęs bei išsvajojęs. Visa tai rišasi ne su *v i s a L i e t u v a*, tik su *v i e n u* jos kampeliu — Dzukų kraštu. Nederli ten žemė, žmonės varguoliai, bet gamta pilna aki veriančių gražumų. Jaunas rašytojas, matyt, giliai tai yra atjautęs, nes pirmutinis jo piešinėlis „Dzukai“ yra netik teisingas, bet vietomis ir tikrai poetiškas. — Antram vaizdeliui „Jura“, pavadintam „apysaka“, gal labiau pritiktų pasakos vardas, nes ji savo turiniu ir forma labai priminėna mūsų žinomojo dzuko rašytojo Vinco Krevės poetiškai surašytus „Dainavos padavimus“. Užmirštą senovės kunigaikštį* Perlojų autorius, deja, teparodė tik... sapne.

Ziurint daugumo, šiame pirmame savo vaizdelių rinkinyje, p. Gudaitis davė nedaug. Bet turime vilties, jog ilgainiui susilauksime iš jo naujų dailių pasakojimų. Šioji pirmutinė jo knygutė parodo, jog jame esama talento. Tariamės, jog ir „Ateities“ skaitytojai mielai ją perskaitys. Nes autorius moka vaizdžiai pasakoti ir dailiai gamtą piešti. Jo kalba gyva, turtin-ga ir taisyklinga. Jei kas galima prikišti, tai tik „kryvių-kryvaičio maldai“, kuri sueiliuota nevykusiai... Spaudos klaidų tepatėmijom tik dvi. *Š a l y n* viel. *š a l i n* (30 p.) ir *p a d a r i a i* viet. *p a d a r e i* (31 p.). Pasakymo, „žmonėms labai gailėjo jų valdytojų“ Didžioje Lietuvoje mums neteko girdėti.

A. J.

Kalbos dalykai.

Elektrika ar elektra?

„Draugijoje“, „Ateityje“ ir kitur prasmei *Elektrizitāt, elektrycznošč, električestvo* išreikšti, jau nebepirmi metai vartojama žodis *elektra*. Kaikurie kiti laikraščiai bando *elektrą* pakeisti ilgesniu *elektrika*. Savo formos žvilgsniu šis žodis neblogas, bet jis reikėtų vartoti ne elektrai, tik elektros mokslui. Sulygink analogiškus terminus, logiką, dogmatiką, etiką, fiziką, dinamiką, statiką, statistiką, akustiką, ir t.t. Vis tai yra įvairių mokslų vardai. Taigi ir *elektrika* bus = *Elektrizitätslehre*, učenje ob električestvie, o ne *Elektrizitāt, električestvo*. Šiai pastarajai prasmei belieka senai jau vartojamoji *elektra*, kuri kaip *kaitra, šviesa*, šilima puikiai tinka gamtos įėjai reikšti. Kaip šale *šviesa*, yr ir *šviesybė*, taip šale *elektra* galėtų būti ir *elektrybė*; bet šis pastarasis žodis kaip ilgesnis, geresniu laikyti negalima. Todėl ir patartumėm mūsų skaitytojams priimti terminus — *elektra, elektriškas, elektrinis* ir t.t.

Dr

Redakcijos atsakai.

D-ei X—ei „Idealai ir žmonės“ įdėta šin n-rin. Ačiu. Lauksime iš Tamstelės ir daugiau raštų.

D-ui Dailydei. „Neužbaigto pamokslo“ mintis gera; gaila tik, kad mažoka sceniškumo. Ištaisius, būtų galima jis ir scenai pritaikinti. Bet pasiskaitymui tinka ir taip. Taigi ir įdesime senančian n-rin.

D-ui Jg—ui. Mokytojų laikraštis jau pradėjo eit iš Kauno. Jį leidžia p. Dovydaitis Kauniškės „Saulės“ gimnazijos direktorius. Bendradarbiaus mokytojai, — taigi ir sveikas busi ten pageidaujamas talkininkas. Žiur. paskelbimą.

D-ei R—ei. Beabejo mergaičių draugijos labai pageidaujamos. Visuomenė bus labai dėkinga, jei Tamstelei pavyks įvykdinti savo sumą. Mes jam visai pritariam ir velijam pasisekimo.

D-ui Neartistui. Tamštos korespondenciją įdėjome šin n-rin. Ačiu.

Redaktorius ir leidėjas

PR. A. DAMBRAUSKAS.

Saliamono Banaičio spaustuvė Kauhe Litzmann'o gatvė № 34.

„Lietuvos Mokykla“

skiriama visiems mokymo bei auklėjimo klausimams visų Lietuvos mokyklų.

Išeidama kas mėnesį, kiekvienan numerin deda:

STRAIPSNIŲ apie mokymo, auklėjimo ir mokyklų organizacijos dalykus, taip pat iš pedagogikos istorijos.

APTARIMŲ mokyklų vadovėlių ir kitų, ypač pedagogikos mokslo veikalų.

TERMINOLOGIJOS SKYRIŲ mokslo terminams lietuviškai nustatyti.

APŽVALGĄ LIETUVIŲ LAIKRAŠČIŲ, kuriuose kliudoma mokyklų dalykai.

ŽINIŲ iš mokyklų gyvenimo, taip pat mokslo, dailės ir literatūros srities.

MOKYMO PAVYZDŽIŲ ĮVAIRIŲ MOKOMŲJŲ DALYKŲ.

„Lietuvos Mokyklos“ dedamieji originaliai raštai mokami po 50 markių lankui (16 spaudos pusl.), vertimai po 30 markių, smulkesni dalykai po 25 markes.

„Lietuvos Mokyklos“ kaina metams: 6 markės, pusmečiui 3 m., bertainiui 1 m. 50 f., vienas numeris 60 f.

Ta kaina „Lietuvos Mokyklą“ galima prenumeruoti kiekviename pašte ir Kaune Šv. Kazimiero Draugijos knygyne.

Siunčiant pinigus, rašyti:

An die Monatsschrift „Lietuvos Mokykla“

Kowno.

Siunčiant laiškus ir rankraščius (lietuviškai), rašyti:

An die Pressestelle Ob. Ost III

für „Lietuvos Mokykla“

Deutsche Feldpost 209.

„Lietuvos Mokyklos“ №№ 1 — 2 jau išėjo.

PO TRUMPOS PERTRAUKOS

— „ATEITIS” —

nuo 1 Liepos 1916 m. eina kas mėnuo sąsiuviniais 2 spaudos lankų didumo.

Išėjusiuose ligšiol 18 numeriuose įdėta nemaž rimtų straipsnių, gražių eilių, dailių vaizdelių ir įvairių žinių, naudingų nevien moksleivijai bet ir mokytojams, kunigams bei šiaip jau inteligentams.

Sie 18-numerių išsiunčiama už 7 markes.

Su užsakymais kreiptis šiuo adresu: **KOWNO**
Litzmannstr. № 34. ANTON KNIUKSTA.
Tuo pat adresu meldžiama ir pinigai siųsti.

„Ateities“ užsisakymo sąlygos.
1918 metams.

„Ateitis“ galima užsisakyti kiekviena-me pačtos skyriuje mokant pusmečiui (nuo 1 sausio lig 1 liepos š. m.) 2 marki 40 fen. Atskiras „Ateities“ n-ris mokama 35 fen. be atsiuntimo, 40 f. su atsiuntimu.

„Ateities“ Administracija.

Savaitinis laikraštis

„V I E N Y B Ė“

vėl pradėjo eiti iš Kauno nuo 1918 metų pradžios.

„Vienybė“ aiškina tikybos, tautos, politikos, ukio reikalus, rupinas duoti kuodaugiausiai žinių, atsiliepti į visus svarbiuosius gyvenimo reikalus. Netrukus gal prasidės naujas gyvenimas, laikraštis kiekvienam bus butinai reikalingas.

Laikraštis yra siuntinėjamas pačta arba geležinkeliu, iš tenai jisai patiems skaitytojams reikia atsiimti. Todel geriausia apylinkės skaitytojams užsirašyti vardu vieno keno nors, kas atsiimtu laikraštį iš vietinių įstaigų ir padalytu jį skaitytojams. Seniesiems „Vienybės“ skaitytojams laikraštis bus siuntinėjamas į parapijas, per tiek mėnesių, už kiek jų liko iš seniau užsimokėta, skaitant pagal naują kainą. Senujų skaitytojų, kurie yra persikėlę kitur, prašoma atsiųsti savo adresus.

Sandarbininkai ir laikraščio ėmėjai gali laikraščio dalykuose susirašinėti su redakcija lietuviškai, siuntinėti lietuviškus rankraščius ir korespondencijas. Adresas raštams:

An die Deutsche Feldpost 209 Pressestelle Ob. Ost III für „Vienybė“.

Pinigai užsisakant laikraštį siųsti šiuo adresu:
An die Zeitschrift „Vienybė“ Litzmannstr. 34 Kowno

Kaina už laikraštį: metams 8 markės (4 rubliai), pusmečiu—4 markės (2 rubl.), trims mėnesiams—2 marki (1 rubl.). Atskiras numeris 20 pfenigų (10 kap.).

Kviečiame visus užsisakyti ir platinti „V i e n y b ė“.

„Vienybės“ Redakcija.

Saliamono Banaičio spaustuvė Kaune.